

Detail van een wandbord waarop een tabakswinkel staat afgebeeld. Zie pagina 16.

Het verhaal achter deze bijzondere pijp is te vinden op pagina 11.

Een versierde pijpenkop uit Leeuwarden gemaakt door Jan Moselij. Zie pag. 5.

De pijpen van Popko Dijksterhuis

Boy Hubee (j.f.hubee@caiw.nl)

Hoe gelukkig kan een verzamelaar zijn die 40 jaar voor de klas heeft gestaan en dan een onderwijspijp krijgt aangeboden. Het overkwam mij in november op de verzamelaarsjaarbeurs in Utrecht. Een mede-standhouder vroeg of ik interesse had in twee pijpen van dezelfde schoolmeester.

Afb. 1. 'P. Dijksterhuis schoolonderwijzer te Grijpskerk'.

De eerste pijp vermeldt de naam *P. Dijksterhuis schoolonderwijzer* (met een S !!!) te Grijpskerk. (Afb.1) Deze onderwijzer is beschreven door Bert Stilma. Hij is getrouwd met de achterachterkleindochter van deze leerkracht. Bert Stilma heeft in 1998 een artikel geschreven in 'School Anno'. Dat is een uitgave van de vrienden van het Nationaal Schoolmuseum. Dat museum stond eerst in Zoetermeer, is verhuisd naar Rotterdam en nu komt er een totaal nieuw museum in Dordrecht. Het onderstaande relaas is grotendeels van hem overgenomen.

Terug naar Popko. Hij is te zien op de klassenfoto en kijkt met een heel serieuze blik, zoals een schoolmeester in die tijd wel

moest kijken. (Afb. 2) De meeste kinderen hebben laarsjes aan, het jongetje rechts niet, hij draagt klompen en zijn knieën zijn onbedekt. Verder lijken de leeftijden nogal uiteen te lopen. Een groot verschil met de huidige klassenfoto's.

Afb. 2. Klassenfoto met Popko Dijksterhuis.

Opmerkelijk is de benoemingsprocedure in het midden van de vorige eeuw. Professor Van Swinderen, tevens school-opziener, nam maar liefst 33 sollicitanten een schriftelijk toelatings-examen af. Hij had van te voren de burgemeester

verzocht of de veldwachter een oogje in het zeil wilde houden, teneinde spieken te voorkomen. Omdat bij de baan van schoolmeester ook die van organist en voorzanger hoorde, vond Van Swinderen het billijk dat de Hervormde kerk voor koffie en een koude middagmaaltijd zorgde. In de middaguren werden de muzikale en instrumentale kwaliteiten van de kandidaten in de kerk getest. Diezelfde avond maakte professor van Swinderen de uitslag bekend. Zijn keus was gevallen op de uit Beerta afkomstige Popko Dijksterhuis.

Op vele terreinen van het maatschappelijke leven heeft Popko Dijksterhuis zich dienstbaar gemaakt. Zo werd hij in het jaar 1847, kort na zijn benoeming in Grijpskerk, lid van het plaatselijke leesgezelschap. Hij bleef 35 jaren lang secretaris van datzelfde leesgezelschap. Elf jaar later werd hij secretaris van de Maatschappij ter bevordering van nijverheid in het Westerkwartier, de regio waar Grijpskerk lag. In deze hoedanigheid hield hij ook lezingen, onder meer over de noodzaak van verdere bedijkingen.

Dijksterhuis was lid van het onderwijzersgenootschap van de regio Oost-Langewold en zette zich in voor de opleiding tot leerkracht door een normaalschool (nu Pedagogische Academie oftewel PABO) aan zijn school te verbinden. Zijn streven om een mulo of een driejarige HBS in zijn dorp op te richten liep op niets uit. Wel bleef hij op zaterdagmorgen taallessen verzorgen in het Frans en in het Duits.

De kinderen van Popko Dijksterhuis en van Sytske van Dellen hebben in de betreffende luwte van de maatschappij geleefd. Twee kleinkinderen springen er uit: Een kleindochter was de eerste vrouwelijke leerling aan het gymnasium in Leeuwarden en een kleinzoon is landelijk bekend geworden. Het is de cultuurfilosoof Eduard Jan Dijksterhuis (1892-1965), hoogleraar in de geschiedenis van de natuurwetenschappen. Zijn in 1950 verschenen hoofdwerk 'De Mechanisering van het wereldbeeld' was voor de jury van de

P.C. Hooftprijs aanleiding om hem in 1952 deze prestigieuze staatsprijs voor de letteren toe te kennen. Volgens zijn biograaf Klaas Van Berkel heeft Dijksterhuis in deze studie de kloof tussen het literair-humanistische en de technisch-wetenschappelijke cultuur weten te overbruggen.

De eer van een bekroonde publicatie waarmee men in een klap landelijke bekendheid kreeg is Popko nimmer ten deel gevallen. Van zijn hand verscheen slechts één (helaas niet meer te achterhalen) schoolboekje dat bij uitgeverij Scholtens in Groningen werd gedrukt en als titel 'Aardrijkskunde in Nederland' meekreeg. Het is des te leuker dat de afbeelding op de pijp (Afb. 3) een aardrijkskundeles verbeeldt.

De tekst onder de afbeelding luidt:

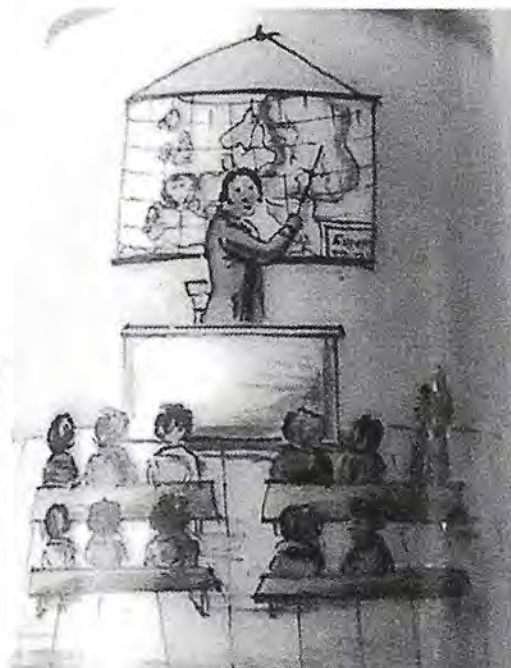
Hoe meester zijn kinderen bij de kaart onderrigt. P. Dijksterhuis van Grijpskerk 1859.

Op de achterzijde van de ketel:

*Ontvang dit klein Geschenk
t'geen Uw de vriendschap biedt
Let wel op het hart
Maar op de Waarde niet*

Afb. 3 P. Dijksterhuis
schoolonderwijser.
Hoogte 13 cm

Het blauwe merkje is voor mij ondefinieerbaar. Ook het blauwe porseleinmerk op de andere pijp is tot nu toe onbekend. Desondanks zijn dit heel bijzondere pijpenkoppen voor mij, mede door de vele achtergrondinformatie.